

S2E8 Anders Bilgram Nordpolen rundt i en åben jolle

Du lytter til en podcast fra Vores Tid, Nationalmuseets digitale medie. Du kan finde mange flere på vorestid.dk eller ved at søge på "vores tid" i din favoritpodcastapp, for eksempel Sexhundredetallet, som dykker ned i aktuelle seksuelle fænomener og fortæller, hvordan vores forhold til sex og skam er blevet formet til det, det er i dag. God fornøjelse med Den Yderste Grænse.

Du lytter til Den Yderste Grænse. Jeg hedder Bjørn Harvig. Jeg har været formand for Eventyrernes Klub. I denne sæson møder jeg ti nulevende danskere, der har rejst ud i verden og på hver deres måde rykket ved vores opfattelse af tilværelsen. Jeg taler med en pilot, en krigskorrespondent, en pelsjæger, en vagabond, en naturfotograf, en ekspeditionsleder, en kunstner, en bjergbestiger, en hesterytter og en astronaut.

Dagens gæst har brugt otte år på at sejle rundt om Nordpolen i en åben jolle. Jo, I hørte rigtigt: Otte år. I en barsk verden blandt gigantiske isbjerge, arktiske folk og isbjørne bliver båden den første, der har gjort denne utrolige rejse. Det her er noget, som du har oplevet, Anders Bilgram. Velkommen til Den Yderste Grænse.

Tak skal du have, Bjørn.

Du var ekspeditionsleder på rejsen, og så er du senere vendt tilbage til det arktiske folk, jeg tror det var sidste år, da du sammen med en kammerat rejste to måneder i fodsporet på en stor dansk opdagelsesrejsende. I dag skal du fortælle, at noget af det smukkeste ved vores planet netop er dér, hvor der er mest barskt, og at vi samtidig bør lære af dem, der har været der før os. Anders, otte år det er jo fuldstændigt vanvittig. Kan det virkelig passe?

Nej, det kan det heller ikke.

Nå, okay. Så jeg har smurt for tykt på i starten?

Ja, det er otte somre. Og en sommer, når man sejler deroppe, det er to-tre måneder, og så resten af året er det jo bare frosset ned som i en dybfryser. 40-50 graders frost. Alt

vand er blevet hårdt, og det er umuligt at sejle rundt i en lille båd deroppe. Så vi var hjemme om vinteren og så afsted om sommeren.

Så når man kunne sejle, så sejlede I?

Det kan du tro.

Fortæl os lige, hvad er ruten rundt om Nordpolen?

Jamen, altså vi startede i Danmark. Og vi er helt tilbage til 1999. Og første hug på færd den det var at krydse Nordatlanten. Så man kan sige, at vi skulle fra Danmark til Grønland. Vi lavede øhop, så det var allerførst Norge, og så var det Shetlandsøerne, Færøerne, Island og så Grønland. Så sejlede vi syd om Grønland op til Nordvestgrønland, videre til Canada, ind igennem Nordvestpassagen, og derefter tog vi til Rusland, op nord om Sibirien og Norge og så rundt om Ishavet på denne her måde.

Der var lidt tumultagtige scener undervejs og lidt, der ikke gik helt, som det skulle. Så den russiske del blev taget først med den ene vej, så redningsflåde hjem til Danmark igen, og så den modsatte vej efter at have fået båden bjerget.

Så er der lagt teasere ud. Hvor er det dejligt. Fordi selvfølgelig otte år i en jolle - eller otte sæsoner - må byde på alt muligt mærkeligt. Det skal vi nok vende tilbage til. Anders, den største oplevelse -jeg ved godt, det er et vildt spørgsmål, men jeg har alligevel lyst til at spørge - den største oplevelse?

Jamen, jeg bliver nok lidt fjern i blikket, ikke, fordi den største oplevelse det er mange. Og det vidste du også godt, at det var. Men man kan sige, at den største oplevelse - hvis man skal pensle noget ud - så er det mødet med de oprindelige folk deroppe. Det er mødet med de mennesker, vi er kommet til. Og for eksempel på et tidspunkt, hvor vi væltede med båden i det nordlige Canada ved en lille by, der hedder Pond Inlet, lige pludselig så stod hele byen på spring for at hjælpe os fire tosser, der var i den her båd, og så hjalp de os med at få bjerget båden og få bjerget grejet. Og vi blev jo inviteret ind i deres hjem, boede hos dem og var en del af deres liv, og på den måde fik vi gode venner for livet i en øde udørk i det allernordligste Canada. Så man kan sige, at mødet med fremmede folk, mødet med oprindelige folk, det har båret projektet og egentlig hele ideen omkring det.

Og inden jeg lige bliver nødt til at spørge dig: Hvordan vælter man med sin båd? Altså hvad sker der? I var jo flere gutter på tur.

Ja, vi var fire, og man kan sige, at det var min ide, mit initiativ, og derfor var jeg så ekspeditionsleder. Og så havde jeg min næstkommanderende, han hedder Frederik Solberg Lynge. Han var politimand fra Grønland og hjemmehørende fra Grønland. Så var der, i hvert fald fra vi kom til Nordvestgrønland, fra Uummannaq der havde vi en Ole Jørgen Hammeken med også, som også var hjemmehørende i Grønland. Og i den russiske del har vi så haft en Sergei med - det var vores russiske forbindelse - Sergei Epishkin, som har været en del af teamet på den russiske del.

Og det var noget med at Sergei skulle være med, fordi det var noget med nogle tilladelser og sådan noget også?

Ja. Man kan slet ikke få lov til at sejle i det nordlige Rusland - i hvert fald ikke sådan en båd her - uden at have en russer ombord. Så det var ligesom et kriterie fra myndighedernes side, og efter jeg mødte Sergei første gang, så havde vi med det samme god kemi og endte som virkelig gode kammerater og ses også den dag i dag. Så Sergei var en meget, meget stor gevinst for os og løste jo sindssygt mange ting for os undervejs.

Anders, da I stævner ud fra Danmark i 2009.

Nej, i 1999.

Undskyld, '99 selvfølgelig. Ved I nogenlunde, hvad I skal, hvilken vej ruten går, og hvad I vil med det her projekt?

Ja, vi havde lige vendt ruten, fordi vi havde egentlig haft planer om at starte med den russiske del, starte med at sejle til Norge og så nord om Rusland. Men på det tidspunkt i '99 der havde jeg stadigvæk ikke fået mine tilladelser. Så tænkte jeg: Okay, vi sejler sgu da bare den anden vej. Så sejlede vi over Nordatlanten i stedet for, vel vidende at jeg så havde en to-tre år mere til at arbejde med de russiske myndigheder og få mine tilladelser i hus. Og det var faktisk først, da vi havde gennemsejlet Nordvestpassagen, at jeg begyndte at få hul på de russiske myndigheder. Så vi måtte hoppe sejladsen i 2002

over, fordi der havde jeg ikke tilladelserne endnu, men først i 2003 lykkedes det at få lov til at sejle ind i russisk farvand.

Så selv ved den yderste grænse, selv for verdens ende, slipper man ikke for bureaukratiet.

Bestemt ikke.

Det må vel også være en frustration: Kan vi komme afsted, og må vi være her?

Lige bestemt, ja. Og vi vidste jo også godt, at vi skulle jo nok ikke sejle ind i russisk farvand uden at have lov til det. Det var ikke en option. Så vi skulle have tingene på plads. Og jeg fik et fantastisk samarbejde med et firma, der hedder Adventure Club i Moskva, og det var ligesom Dimitri, som stod bag det, som ligesom skaffede os alle de her tilladelser. Og han går altid til øverste hoved og får så tingene på plads. Så det er ham, jeg skylder, at det lykkedes.

Og fire mand ombord, i perioder tre, hvordan går det?

Altså, jeg vil sige, at teamet med Sergei, Frederik, Ole Jørgen og jeg det har været helt umanerligt godt. Altså, vi har virkelig, virkelig gået fantastisk i spænd sammen, og det er meget få konflikter og gnidninger, der har været undervejs. Der opstår altid et eller andet, men så har man fået det forkerte ben ud af sengen eller sådan et eller andet, ikke?

Hvordan kan det være, Anders? Hvordan kan det være? Nu kender jeg jo dig. Du er et utroligt roligt gemyt. Jeg tænker, hvis der springer en bombe, så ved jeg ikke, om du gider gå og kigge efter den. Altså, der skal meget til at slå dig ud.

Jo, jo, men selvfølgelig vil der - altså, du ved, når alle er trætte, og man har måske sejlet i dagevis, og nogle vil den ene vej, og nogle vil den anden vej, så er der én, der må tage en beslutning. Det har så været mig. Og så er det jo typisk blevet sådan, som jeg gerne ville have det. Men selvfølgelig vil der en sjælden gang opstå lidt gnister. Men igen, det har været meget, meget lidt.

Fordi I ved, at I også er afhængige af hinanden?

Lige præcist. Altså, vi skal arbejde som et team, og vi skal fungere, uanset om vi sidder i en redningsflåde, eller vi sidder i båden, og der er godt vejr. Så i alle situationer skal det jo bare fungere, og det har det gjort. Men egentlig er det mest, når vi har været på land, vil jeg sige. Altså, når vi har tid nok, går og venter. Hvornår kan vi komme afsted igen? Hvornår arter vejret sig? Ja, det er egentlig dér, hvor at der så bliver, som Fredrik plejede at sige, små krusninger på det store ocean. Og det er jo fuldstændig under eventuelt i virkeligheden.

Anders, fortæl om den dér cliffhanger, du faktisk startede med. Altså, båden vælter. Hvad betyder det?

Ja, det var min fejl. Og vi var ved denne her by, Pond Inlet, på den nordlige del af Baffin Island i Canada.

Og har været undervejs hvor længe?

Der havde vi sejlet fra... Vi var egentlig sejlet fra Island den sommer, sejlede omkring 5.000 kilometer og skulle egentlig i gang med Nordvestpassagen. Vi var lige sejlet ind i den og skulle til at videre. Så lå vi ved denne her by, Pond Inlet, og havde fået mødt nogle gode folk der og været et par dage dér. Så lovede de dårligt vejr. Altså i sådan en by der er jo bare en strand, der er jo ikke nogen havn. Og der skulle være pålandsvind, så vi gjorde bare som de lokale: Vi ville sejle båden op i en flod. Men bare at sejle båden op i en flod det viste sig ikke at være helt så nemt, fordi du ved, sådan en flod, der kommer grumset vand ud, du kan ikke se bunden, og så er der revler, og dem kan du heller ikke se. Jeg havde min dybdemåler, og den viste 5 meters vanddybde, men lige pludselig ramte spidsen af båden sandet, og strømmen satte os på tværs, og så kom der to store bølger fra havet, overfyldte os, og lige pludselig så var vi vrag. Motorerne døde i saltvand, og vi stod på den her dumme sandbanke. Og ja, så måtte vi trække i overlevelsesdragterne, sende nødraketter op, og så blev vi fisket op af gode folk, der kom ud og hentede os.

Og så var det jo så senere, der væltede båden helt. Og så var der folk inde i byen, der sagde, at det var sgu også lidt synd for os.

Altså samme episode?

Ja, samme episode. De syntes, det var synd for os. Båden lå derude som vrag og flød med bunden i vejret. Så samlede de en flok og fik båden trukket tilbage til byen, og jeg tror, stort set alt, hvad der kunne krybe og kravle i byen, hjalp med at få båden bjærget derefter. Den skulle jo trækkes ind på land og vendes og så videre.

Nu skete der endelig noget.

Ja, det skal jeg love for. Det her var ikke Facebook-venner. Det var rigtige venner, der hjalp os.

Og hvad sker der så, når de så har hjulpet jer?

Vi fik jo så motorerne rensat for havvand og så videre, men de hostede og spruttet. De gik ikke godt nok. Vi dødsdømte dem og tog hjem. Måtte sige, at det her det var slut på den sæson. Båden blev i Pond Inlet, og så tog vi hjem og fik nye motorer med op næste år, og så restituerede vi stumperne af ekspeditionen, og så startede vi ud på Nordvestpassagen. Det var så i 2001. Og så havde vi derefter en fremragende sejlads ind igennem Nordvestpassagen, til vi sluttede ovre på den anden side ved Beringstrædet.

Er det noget, I har kalkuleret med, at det her skal ske? Eller er det ved at slå jer ud? Eller hvordan reagerer I?

Altså, man kan sige, at det er jo et gok i nødden, når det sker, den slags, ikke? Man får jo én på goddagen og også økonomisk en slem én. Men når bare ikke der er nogen, der dør, så er det jo kun materiel, og har vi jo bare smøget ærmerne op og på den igen.

Har jeg øvet eller trænet, at det kan ske?

Vi har nok ikke lige øvet, at det på den måde kan ske, men det, vi har gjort, det er, at vi har forberedt os med at have så meget sikkerhedsgrej, som man overhovedet kan stoppe ind i sådan en lille møgbåd som vores. Så vi har jo haft redningsflåder, vi har haft overlevelsesdragter, nødsendere og satellit-ditten og -datten. Så på den måde så har vi jo alligevel forberedt os på det værste, kan man sige.

Anders, fortæl, hvordan båden ser ud.

Det er sådan en seks meter Poca-jolle, Poca 600 hedder den. En fantastisk båd til sejlad i bølgerne. Sådan en lille motorjolle, motorspeedbåd, monteret med to påhængsmotorer, to Suzuki-motorer på hver 140 heste, og den her Poca 600 bliver jo solgt rigtig meget til Grønland, så den er jo virkelig, virkelig velegnet til fangst og fiskeri, men også til ture. Og deroppe er det jo familier, der tager på tur i den, eller de tager på fangst og så videre.

Så I vælger at bruge et redskab eller en båd, som der faktisk bliver brugt deroppe i forvejen, og som folk så også kender, hvis I kommer i problemer?

Også det, ja. Og man kan sige, alle i hele Arktis de sejler i sådan nogle småbåde om sommeren i dag. Tidligere var det kajaker og umiakker, altså skindbåde, man sejlede i. Men det er det jo ikke i dag. De fleste de bruger aluminiumsjoller eller glasfiberjoller, og vi valgte så sådan en glasfiberjolle, som er en, der bliver brugt rigtig meget i Grønland. Så vi ville gerne komme til folk på samme måde, som de selv færdedes, ligesom for at komme i øjenhøjde og ikke skille os alt for meget ud. Godt nok havde vi orange dragter, og båden var faktisk også orange, simpelthen for at kunne blive set, hvis den skulle vælte oppe i isen.

For en ikke-erfaren sejler som mig så ligner det sådan en redningsbåd. Den er halvt åben. Man kan sove i den?

Nej, det kan man ikke. Altså, man kan godt have overkroppen inde under hardtoppen og benene ude på benzindunkene, men der er ikke noget lukaf eller noget i den retning. Det er bare sådan en hardtop, som beskytter mod vejrliget, kan man sige.

Så en normal dag - hvordan ser den ud? Findes der en normal dag?

Ja, altså en normal dag i godt vejr det er jo sådan noget med, at der ligger et par stykker og hviler sig og gør sig klar til at tage rattet, hvor der står én i forvejen. Og så står der en anden oppe bagved ved radarbøjlen og filmer og fotograferer, står oven på benzindunkene. Typisk vil båden være fyldt til bristepunktet med benzin. Der vil være dunke overalt med brændstof, og så går det ellers af sted mellem isflagerne i det smukkeste

vejr og så på vej mod eventyr, på vej mod mødet med fremmede folk i det næstes sted, vi skal ind. Og det er sådan ligesom en dagligdag. Og selvfølgelig undervejs passerer vi fantastiske, smukke naturscenerier med alt fra hvaler og isbjørne på isflagerne og så til midnatssol og til isfjelde. Så det er jo enormt smukt at sejle rundt i.

Jeg husker en for mig utroligt også lidt humoristisk historie med netop de der benzindunke. I kommer ind et eller andet sted og skal kontrolleres. Papirarbejdet skal tjekkes. Og så kommer der sådan en lidt - jeg ser ham for mig, uden jeg nogensinde har set ham, sådan en Apparatnik ned med en attachemappe og med en smøg i kæften.

Ja, det var Murmansk. Vi kommer jo ind der til Murmansk, har fået speciel tilladelse til at følge kysten fra Norge og så derved. Og kommer ind. Og selvfølgelig har Sergei haft en kontinuerlig dialog med myndighederne. Og da vi så endelig ankommer, så skal vi jo kontrolleres. Og så kommer der en tolder ned til os, og han kigger jo på alt det grej, vi har. Så begynder han sådan lidt lemfældigt at tage lidt ud og kigge på det. Og han gider ikke rigtigt. Det kan vi se på ham. Han gider simpelthen ikke. Men så lige pludselig får det op for ham, at Frederik han er politibetjent. Aha, siger han så. Så er der også en pistol. Og så siger han til mig, "Du kan lige så godt fortælle mig nu, hvor er den pistol? Fordi når jeg finder den, så ryger du i fængsel. Hvis du siger det til mig nu, så finder vi en løsning." Og jeg vidste jo godt, Fredrik havde ikke en pistol. Vi havde en kæmpestor russisk pumpgun med, som vi havde lov til at have. Men en pistol var der ikke. Så han begyndte så at lede noget mere nøjsomt. Men til sidst gav han op alligevel. Han kunne ikke finde nogen pistol. Så satte han sig ned oven på benzindunkene og tændte en smøg. Så der har vi sådan et billede af manden, der sidder dér og ryger smøger.

Vi har et billede af ham.

Ja, vi har et billede af ham, hvor han sidder oppe på benzindunkene og fyrer en smøg af.

Der er mange ting, der kan gå galt, som man ikke havde regnet med.

Det må man sige. Sådan en russisk tolder, der er lidt doven i betrækket.

Anders, fortæl - I havde gjort jer en masse forhåbninger, inden I rejste rundt. Hvordan havde du ligesom solgt den her ide til de andre? Hvad havde du fortalt, at I ville opnå?

Jamen, man kan sige, at hele målet med vores sejlads, det var et eventyr, hvor vi gerne ville møde de oprindelige kulturer, som bor rundt om Nordpolen. Så målet med det var egentlig at komme ind som mange steder som muligt og møde folk netop i øjenhøjde, som sagt, og så prøve at blive en del af deres dagligdag, opleve hvordan de lever de forskellige steder - Det være sig i de nordatlantiske folk, det være sig Inuit i Grønland og i Nordamerika, men også en lille smule i Sibirien og så flere forskellige oprindelige folk, jakutere, venkere, nenetsfolk og så videre i Sibirien. Så vores mål var at møde de her mennesker og se, hvordan er de trådt ind efter årtusindskiftet. Hvordan former deres liv sig? Og det har jo også være en blandet landhandel, kan man sige.

Forstår de, hvad I gerne vil?

Ja, de forstår jo måske ikke, hvorfor vi gider bruge så meget krudt på at besøge dem, fordi de lever i deres egen lille verden. Men de har også været glade for, at vi kom, og de har syntes, det var spændende. Og det er der ingen tvivl om, det har også haft stor værdi, at to af deltagerne rent faktisk var fra Grønland. Især i den første del hvor at vi kunne se, at både Frederik og Ole Jørgen de kommunikerede jo fantastisk fint med de andre inuitter, som vi mødte i de små byer, vi kom frem til. Og selv efter at have krydset Beringstrædet og komme over på den anden side, hvor der også bor en lille smule inuitter, der kunne de stadigvæk forstå nogle af ordene. Det var spændende.

Og så åbner dørene sig. Så bliver man inviteret til trommedans. Og så er taget jo ved at lette, når trommerne og sangen bryder ud, og folk de giver den gas. Og det er jo lige så inciterende rytmer, og tit ofte så er det akkompagneret af lokale retter, hvor der kan være alt fra modne fugle og fisk til spæksyltet hvalrosluffe og så videre. Så der er jo masser af godterier, som man kan kaste sig over.

Trommedansen...

Ja, trommedansen det er jo fantastisk.

... fortæl, hvad det er.

Jamen, det er jo inuits måde at fortælle historier på. Det kan også være oplevelser for eksempel. Det kommer til udtryk på mange måder, men det kan være for eksempel historier, farlige møder med isbjørne, sejlads i kajak, eller hvad det nu kan være, som så bliver igennem dansen og trommen fortalt videre til andre omkring. Det har jo også været brugt på andre måder, også til at dyste med os videre, så der er mange måder at bruge det. Det har også været som en slags konkurrence? Men trommedansen går igen over hele inuits område.

Og noget er også kontakt til ånder og forfædre også. Er det en form for sagn, man fortæller? Altså, er det ens bygds historie eller sådan?

Jeg tror, det kan være flere ting, uden at det kan være helt præcis på det. Men jeg tror, det kan være flere ting og også egne oplevelser, så både savnoplevelser, men også egne ting, man har oplevet på egen krop, som man så kan fortælle videre til andre på denne her måde. Og det er jo fantastisk at se, hvordan trommen skifter form fra sted til sted, hvordan måden skifter sted til sted, og så alligevel kan man tydeligt fornemme, det er den samme kultur. Og det er jo dybt, dybt spændende at være en del af. Og til stor fornøjelse for folk, når vi andre også skulle i gang med trommedansen, fordi hvis der er noget vi ikke kunne, så var det det.

Men jeg havde glæden på min tidligere ekspedition i Nordvestpassagen at sejle med Robert Peary den anden, Hivshu, som han hedder i dag. Han var fra Nordgrønland.

Han er barnebarn til en eller andet?

Ja, han er oldebarn til den gamle Peary, der var på Nordpolen i 1909. Og Hivshu han er jo eminent trommedanser. Så da vi sejlede med ham og blev inviteret ind, så var det jo altså trommedans, som jeg aldrig nogensinde ellers har oplevet det. Helt enestående.

Men det er jo helt vildt, at I kommer jo selv hundrede år efter, at mange af vores forbilleder, Peter Freuchen og Knud Rasmussen, har haft sikkert lignende oplevelser - nu ved jeg godt, der er sket meget også i Grønland på 100 år - så er det sådan den samme tradition, de samme ting, der bliver holdt i hævd.

Ja, heldigvis. Og jeg synes, at mange steder både i Grønland og i Nordamerika gør man jo rigtig, rigtig meget for at fastholde nogle af de gamle traditioner. Det er jo smukt.

Og jeg synes, det er elskeligt, og det er smukt og en meget, meget stor glæde at få lov at bare opleve en lille flig af det, når man kommer som gæst. Så jeg er meget ydmyg over for det, og jeg synes, det er helt vildt imponerende at få lov at være en del af.

Og hvor stort et område strækker den der tradition sig? Nu er det ikke nødvendigvis lige præcis trommerne, men hvordan ligner de folk - det ved jeg godt, det er et stort spørgsmål - hvordan ligner de folk så?

Ja, de er jo i inuits område, kan man sige. Det er lige fra den allerøstligste flig af Sibirien, fra Chukotka og så hen over Nordamerika, det vil sige fra Alaska, det nordlige Alaska, nordlige Canada og til Grønland. Og så selvfølgelig i hele Grønland. Altså, det er hele det her enorme arktiske område.

Hvor de har rejst på kryds og tværs.

Ja, det har de. Det har de. Og langs kysterne nordpå, og det er jo typisk dér, hvor inuit de også lever i dag i virkeligheden.

Anders, fortæl om maden. Fordi når man sidder læser for eksempel Peter Freuchens bøger, så er der altså nogle levende beretninger om netop noget af den mad, som du så også har smagt.

Altså, man kan jo opleve mange gode sager deroppe, og noget af det er bedre end noget. Der er danskere, der synes, det smager helt fantastisk med sådan en rigtig gammel ole, sådan en rigtig ost, der er modnet. Og det gør jeg personligt. Jeg kan virkelig godt lide det. Men der er også mange, der ikke kan lide det. Og det samme oplever man dér, når der ligger denne her modnede fisk eller et stykke fuldstændigt sort hvalrosluffe, der har ligget i sælolie, eller hvad det nu er, så er der nogen, der kan lide det, og nogle, der ikke kan lide det. Men jeg har også set for eksempel i Pond Inlet, hvor vi var med til sådan et byfestarrangement, og så blev kødet og fiskene spredt ud nede på torvet og lå på sådan noget pap. Og især de ældre sad jo og spiste af de her meget stærke retter. Duften fyldte fuldstændig luften. Den var ret tungt. Der var vindstille, og det var ret tungt. Men der var også nogle af tingene... Jeg synes jo skik følge eller land fly. Jeg kan jo godt lide at smage på det, og så er der nogle ting, jeg hellere vil have nogle ting. Men der er noget, der er stærkt.

Man kan vælge, hvor store bidder man tager.

Ja, det skal man. Der er også den lille specialret, der hedder kiviaq, syltede søkonger. Og det er jo sådan en nordgrønlandsk specialitet, hvor man tager en stak søkonger, som man har fanget eller skudt...

En lille fugl.

Ja, en lille sort-hvid fugl, der lever ude på havet og ved kysterne. Og den her fugl den stopper man ned i resterne af en sæl, det vil sige et sælskind med spækken siddende på indersiden, så mange, der kan være, og så får man ligesom luften presset ud af den her store sæk, og så ligger de her søkonger hernede og fermenterer og modner i månedsvis, typisk seks til otte måneder. Og så kan man tage den her bylt frem til et bryllup eller en anden god lejlighed. Og sådan en syltet søkonge, en kiviaq, når du trykker på den, så nærmest springer den ud af sit eget skind. Altså, det er stærkt.

Det er barske løjer, det der.

Det er meget stærkt. Og de helt hardcore stikker jo en finger struben af den her fugl og så suger saften til sig indefra. Så er så det dribler ned ad kæben, når man sidder med det.

Anders, hvor kommer den her fascination fra? Altså, for du fortæller så indlevende din kærlighed til det arktiske. Hvornår kom den til dig?

Jamen, jeg tror, den begynder at opstå i mine ungdomsår. Og jeg begynder at blive fascineret af de arktiske folk, den arktiske natur først faktisk, de arktiske dyreliv. Og så efter at have rejst, især efter min anden rejse til Grønland, begynder jeg for alvor at fatte interesse for, hvad det er for nogle mennesker, der egentlig bor heroppe. Og det var på et tidspunkt, hvor jeg tog til Østgrønland, til Ittoqqortoormiit, til Scoresbysund, hvor jeg var derovre et par måneder sammen med en kammerat. Det var ligesom en øjenåbner for mig. Faktisk blev jeg så glad for stedet, så jeg var egentlig besluttet på at flytte derop. Jeg fik tilladelse til bygge hus osv. Men så mødte jeg min nuværende kone, min kæreste dengang, og så røg alle de planer jo. Men det var her, at det ligesom gjorde spiren

til det. Jeg fik lov at opleve fangerne og være en lille del af deres liv, og det var enestående for sådan et ungt menneske, som jeg var dengang.

Ja, så går det i blodet på én?

Fuldstændigt. Man bliver solgt.

Hvad havde du af rollemodeller eller forbilleder? Var der forfattere eller opdagelsesrejsende? Var der andre, der havde fortalt dig nogle historier, du ville...?

Det var det. Det var der jo. altså, der var jo selvfølgelig Knud Rasmussen og Peter Freuchen, de her fantastiske eventyrere, som vi kender så godt. Og så var der en af dem, som vi måske ikke kender så godt, Christian Vibe, som jo har lavet virkelig mange og flotte ekspeditioner og forskningsarbejder i Grønland. Han er zoolog, eller var zoolog, og det var dyreverden, der ligesom var hans drivkraft i det. Men han havde også en dyb, dyb fascination af de mennesker, som bor deroppe. Og Vibe han lavede jo altså virkelig mange og store ekspeditioner, indlevede sig i befolkningen og boede med dem og lærte af dem, og så samtidig så forskede han i zoologien, og især med pattedyr gjorde han et kæmpe, kæmpe stykke arbejde. Han var med til blandt andet, da der blev flyttet moskusokser fra Østgrønland til Vestgrønland via Københavns Zoologisk Have i virkeligheden. Og så fik han 27 dyr flyttet fra den ene side af Grønland til den anden, og i dag er der jo en flot bestand af moskusokser i Vestgrønland. Så han har virkelig sat sig spor.

Og du kendte Vibe?

Ja, jeg vil kalde ham en af mine kammerater. Han var noget ældre end mig, men jeg lærte ham... Altså dels havde jeg min beundring for ham, som gik helt tilbage til mine ungdomsår, hvor jeg jo nød at læse publikationer og ting og sager fra ham. Men så senere, da jeg var færdig med at sejle gennem Nordvestpassagen, så skulle jeg lave en udstilling på Aalborg Historiske Museum, så ringede jeg til Christian Vibe og spurgte, om jeg måtte bruge nogle af hans billeder fra Nordgrønland i min udstilling. Så sagde han, "Ja, det må du godt, når du har læst min bog."

Sådan.

Ja, ja, det var helt genialt. Så gik jeg på biblioteket. Han havde nu skrevet flere bøger, men det var den, der hed Langthen og Nordpaa, og det var den, jeg skulle læse, fordi den handlede netop om Nordgrønland. Så den gik jeg ind og lånte og læste de, og så ringede jeg kort efter til Vibe igen og sagde, "Nu har jeg læst din bog. Hvad siger du så? Må jeg have lov at låne din billeder?" "Det må du." Og så var det bare så fint, og jeg fik lov at lave min udstilling med hans billeder. Senere blev jeg så optaget i Eventyrernes Klub, og her begyndte jeg så at lære ham endnu mere at kende.

Inden vi går videre med Vibe, fordi jeg er så glad for, at du har nævnt Vibe, for jeg har en lille - jeg vil ikke kalde det en overraskelse, Anders. Men jeg har en lille ting, jeg har fundet frem. Lyt lige med.

This is just a dream. A many, many years dream. And Terry he saw the cairn from down there. And there is so little left of the cairn. But right here is the message. Just down here.

Fortæl, hvad der sker.

Jamen, jeg sidder og får gåsehud. Det er det jo helt... Altså, det var jo et af de store, store øjeblikke i mit liv, fordi... Forhistorien er jo egentlig, at på et tidspunkt ved et klubmøde i Eventyrernes Klub står jeg og sludrer med Christian Vibe, og han siger så til mig: "Anders, i 1939 og 1940 der rejste jeg i Nordgrønland og i det nordlige Canada. Jeg efterlod varder, det vil sige stensætninger med beretninger i. Dem er der aldrig nogen, der har fundet. Dem skal du tage op og finde." Så havde jeg fået min dedikation og havde gået og tænkt på det her. Han døde kort efter som 85-årig. Men jeg havde jo gået og tænkt på hans ord, at jeg måtte jo op og finde Vibes beretninger, min kammerats beretninger.

Du kan jo ikke andet. Han giver dig jo en stafet.

Nej, stafetten var jo givet til mig. Og det lykkedes så sidste forår, hvor min gode kammerat Morten Hilmer, som en naturfotograf, han og jeg vi lavede en fælles ekspedition til det nordlige Canada i en slags Vibes fodspor, hvor vi kaldte ekspeditionen Vibe and the

White Wolf. Og det vil sige de hvide ulve, fordi dem skulle Morten dokumentere og fotografere og filme.

Det er også Morten, der har sendt mig den her lydfil, for han har jo lavet en film om jeres ekspedition.

Det er rigtigt, lige præcist. Og på det her tidspunkt har vi jo rejst, vi har fundet én beretning, og det her det er så den næste beretning, som vi finder under den her lille stak sten, og så nede i det her der ligger en lille glasflaske. Og vi er kommet rundt om t kap, Kap Sydvest, som det hedder på øen Axel Heiberg Island, og kommer lidt op ad kysten der. Og vi sidder og kigger. Alle sidder og kigger og på stenene for at finde den her varde. Det ligner hinanden det hele. Det er håbløst.

I ved nogenlunde, hvor han har lagt de her beretninger?

Ja, inden for fem-ti kilometer.

Og det er 60-70 år siden.

Ja, det var faktisk 79 år siden.

Og du siger inden for hvad?

Inden for en fem-ti kilometer.

Ej, nej, nej.

Så der var jo ikke nogen GPS-positioner eller nogen andre typer af positioner andet end en cirka beskrivelse af stedet som værende ved Kap Sydvest. Det er lidt et vidt begreb. Altså, hjemmefra så tænker man, at jeg kan ikke undgå at se dem. Vi finder dem. Men når man så står deroppe, og det er stort det hele, er det ens det hele, og det er klipper og sten og sne og is. Det er bare ikke nemt. Så på et tidspunkt så er vi stoppet. Vi var kommet rundt omkring næsset, og der var isskruninger, og de begyndte bare at blive værre og værre at køre i med... det et var sådan snescooter og så med slæder bagefter, så vi sad oppe i de her sæder, og det lignede sådan nogle prærievogne, der var

spændt efter snescooteren. Og så stoppede vi og gik op og kiggede omkring og spejdede lidt, og skruningerne fremad var helt umulige. Der kunne vi bare se, der kommer vi ikke til at køre. Og lige pludselig kan jeg se Terry, så står han og gestikulerer, og så har han fundet denne her varde. Og i stedet for at gå derhen og selv åbne den, så ved han jo godt, det er min drøm, mit mål. Så jeg bliver kaldt derop og får lov til at sætte hånden ned som den første og finder denne her lille glasflaske med et sammenrullet stykke papir i og en lille korkprop på. Og det kribler jo for at åbne den, for at finde ud af, hvad står der her?

Ja, fordi hvad står der?

Ja, det ved jeg ikke.

Du ved det ikke?

Nej, jeg ved det ikke, fordi jeg turde simpelthen ikke åbne den. Jeg lagde selvfølgelig en ny...

Hvorfor det, Anders?

Fordi jeg var bange for at komme til at ødelægge noget, og du ved, den har ligget deroppe i 79 år, og hvis jeg beskadiger noget, så er det jo tabt for altid. Så jeg valgte at lade være, selvom det var med armene bundet på ryggen nærmest bogstaveligt talt for ikke at gøre det, så undlod vi det. Vi lagde vores egen beretning og gav en besked om, hvor den er blevet ført hen, sådan så man ad den vej kan finde tilbage til den. Men den er i Danmark, og den skal først åbnes i samarbejde med Arktisk Institut og forskere og konservatorer, sådan så vi er sikre på ikke at ødelægge noget. Og igen, der er jo ikke noget særligt af værdi her. Vibe og ekspeditionen forsvandt jo ikke. De er ikke sådan et arktisk mysterium. Der står en lille rejsehilsen, og hvem de var, og hvor de er taget videre hen. Men der står jo ikke noget ellers særligt som sådan. Men derfor er det jo alligevel et lille stykke danmarkshistorie, som er gemt her, og det er et stykke Christian Vibe, som jo også har en stor plads hos Arktisk Institut her i København.

Og så er det også, som om du insisterer på, at vi alle sammen skal lære lidt af Vibe. Du har jo sagt gennem lang tid til mig, at du synes, han er en af dem, som er gået glemt, og som burde have haft lidt større opmærksomhed.

Ja. På mange måder var han jo et beskedent menneske. Han var et humoristisk, men beskedent menneske, som jo ikke gjorde meget væsen af sig selv som sådan. Han var jo, jeg vil sige, nærmest en nørd og dybt fokuseret på sin forskning, som jo på mange måder også var banebrydende. Og han stod i front for at lave den grønlandske radioavis i sin tid under Anden Verdenskrig i 1942. Og det samme gjorde han med Grønlandsposten. Der blev han redaktør af den som den første redaktør, da den blev startet op, også i 42. Han flyttede som sagt moskusokser. Han var med på isbjørneforskning i Østgrønland og også oppe i polområdet. Har været på drivende isflage. Han har været med til at starte og været en af de store drivkræfter bag etableringen af den store nationalpark oppe i Nordøstgrønland, nationalparken ved Melvillebugten og mange, mange andre ting.

Vibe han er et ikon i arktisk forskning, men han er jo fuldstændigt overset. Folk de snakker om andre kæmpestore opdagelsesrejsende og ekspeditionsfolk, Knud Rasmussen, Peter Freuchen og ja, en hel masse gode mennesker, som har oplevet og rejst op. Ejnar Mikkelsen og så videre. Men med lige præcis Vibe er der egentlig ikke så mange, der snakker om.

Da vi stod og skulle til at finde materiale om ham - jeg ville gerne finde hans gamle dagbøger og læse det igennem - så var jeg netop i gang med både Zoologisk Museum men også Arktisk Institut, og det viste sig jo, at Vibes materiale var faktisk den største samling, de overhovedet havde på Arktisk institut. Men den var slet ikke sat i system. Det var så stor en opgave. Så som et slags parløb med, at vi søgte penge hjem til vores rejse og ekspedition, så søgte de penge hjem fra fonde til at få styr på hele Vibe-samlingen. Og det krævede nærmest et mandeår at få sat struktur på hele den der enorme samling af film, billeder og tekster.

Hvad gør det ved dig og også dig og Mortens ekspedition her, den seneste, hvor I går i Vibes fodspor, at det faktisk lykkedes? Der kan man sige, jeg ved godt, det var todelt: I skulle finde varderne, stensætningerne, beretningerne fra Vibe som en stafet/kammeratlig hyldest til dig - du skulle ligesom lukke det eller binde det sammen - og så skulle I også op og finde ulven. Det skal vi også lige høre om, om I nu fandt den. Men hvad gør det, at mission accomplished?

Ja, og det er jo kun delvist accomplished, fordi vi finder egentlig to beretninger, og så finder vi en varde, som vi næsten er sikre på, at det her også var en Vibe-varde, men der ligger ikke nogen beretning i den. Der får vi så senere at vide nede i Ajuittuq, Grise Fjord, som den hedder, den eneste by, der er på Ellesmere Island - der får vi at vide, at den beretning faktisk er fundet, og der fik jeg så en kopi af den med hjem. Så egentlig har vi jo tre beretninger med hjem, men der ligger jo seks, eller var seks, så der ligger stadigvæk tre deroppe.

Da vi kommer afsted netop mod det her Kap Sydvest og 65 kilometer før det, så bryder den ene snescooter sammen. Og vi må efterlade en slæde på isen og ved faktisk ikke - vi går i timevis, og vi ved faktisk ikke, om vi overhovedet kan komme op til den vardeberetning. Det var for mig nok den vigtigste, fordi det er nok dér, Vibe har skrevet det længste brev i. Men med en ødelagt snescooter og en slæde, der må efterlades prisen, så er det virkelig usikkert.

Men Terry han spørger mig så, om jeg kan være tilfreds med, at vi kun går efter den beretning og så efterlader de tre, der ligger længere oppe ad kysten og ikke gør noget forsøg på at komme derop. Det accepterer jeg selvfølgelig, fordi jeg bare er dybt, dybt taknemmelig og glad for, at han vil forsøge at nå frem til den sydligste af de her fire. Og det når vi, og det er den, han selv finder, og det er den, vi får med hjem. Men der ligger så stadigvæk tre deroppe, så der er jo også nogle. Hvis der er nogen, der skulle smutte derop en tur igen, så er der jo stadig noget at gå efter.

Anders, fortæl, I skal også op at finde ulven. Det er Mortens mission, at han vil have et billede af den.

Ja, det er også en fantastisk... altså, det hvide spøgelse, kan man sige. Den hvide ulv, polarulven, som jo er en meget, meget, meget smuk og eventyrlig ulv. Som now you see me, now you don't. Og det er jo sådan den er. Det var Morten drøm at komme til Ellesmere Island og filme og fotografere ulven. Og når vi rejser afsted, så allerede på dag to har vi et helt enestående møde med fem ulve, som kommer imod os, undersøger os, kan det nu betale sig at gå til angreb? Vi bliver vurderet lidt for tunge, så de smutter stille og roligt igen. Men hvis de har været flere, så var de nok kommet tættere på. Nu kom de ikke tættere på end 175 meter.

Og Morten han fik jo en meget følelsesladet og stor oplevelse. Det gjorde vi allesam-

men, men det var jo Mortens drøm, som den første del her ligesom præsenterer sig for fødderne af ham. Det er kæmpestort.

Hvad tænker du, når du står foran sådan en ulv? Nu er der så fem ulve.

Ja, fem ulve, men altså på en rimelig stor afstand trods alt - 175 meter, ikke? Men det var med gåsehud og dyb respekt og ærefrygtindgydende. Fantastisk. Og jeg håbede jo, i mit inderste inde, at det ville lykkes Morten at få taget de billeder, han drømte om. Senere så vi ulve igen et par gange dagen efter faktisk. Og så gik der faktisk desværre lang tid, før vi så ulve igen. Det så vi først nogle uger senere ved en hytte, hvor vi sad faktisk alene for at finde ulve. Men der kom kun den ene mere, og vi kom aldrig tættere på end de der 150-200 meter, desværre. Så der er også noget for Morten at gå efter endnu deroppe.

Den der ulve, altså hvordan er dens betingelser? Har den det svært? Hvordan trives den?

Jamen, altså det er det jo en kold og nedfrosset verden, som den selvfølgelig er tilpasset til. Men den er jo dybt afhængig af byttedyr, og alt tyder på, at netop sidste forår der var byttedyrene trukket væk fra det område, hvor de ellers plejede at være. Og gennem adskillige årtier har der været en tæt bestand af byttedyr, det vil sige rensdyr, Pearyrensdyr, og moskusokser her i området. Alene året før havde man observeret omkring 400 moskusokser i det her område, så der var masser af byttedyr. Men vi havde meget svært ved at finde moskusokser. Vi så nogle få grupperinger af dem, men ikke ret mange. Og alt tyder på, at moskusokserne er trukket væk til andre græsningssområder, og det samme med rensdyrene. Vi så ikke et eneste rensdyr.

Og Vibe han beskriver det faktisk også som nogle bestandsudsving med 40 års varighed, som er afhængige af, hvordan klimaet og botanikken den ændrer sig. Og når der ligesom er spist ned, eller klimaet har ændret sig lidt, så smutter byttedyrene, og selvfølgelig smutter predatorerne, ulvene, også. Det giver sig selv.

Så det er ikke klimaforandringerne, der nødvendigvis eskalerer det hele?

Det tror jeg ikke. Det er fluktuationer, som der altid har været. Men selvfølgelig spiller klimaforandringerne også en rolle. Det byder sig selv.

Anders, nu var vi jo lige på en rundtur med Vibe. Vi skal næsten lige tilbage til din sejltur. Det var jo sådan, at man næsten også kan opdele den i to. Som jeg husker, der er en treårsrejse, og så er der en femårsrejse. Hvordan var det? Altså, der kommer et bræk imellem?

Ja, det gør der. Og det skel det sker jo netop, da vi går og venter på at få lov til at komme ind i den russiske del. Så der bliver i 2002, hvor vi simpelthen laver ophold og afventer at få de her tilladelser. Så der er vi nået frem til Beringstrædet, og den første del med Nordatlanten og Grønland og Nordamerika den er ligesom overstået, og nu er det den russiske del, det er Nordøstpassagen, det er den nordlige søvej, som russerne kalder det, som vi skal prøve at komme igennem. Så der er et afbræk.

Og det er jo et område, hvor Sovjet er kollapsede. Nu ved jeg ikke, om de har mærket Sovjet. Det har de jo nok. Men man forestiller sig, at verden lidt står stille deroppe. Hvad er det for nogle historier, I sejler ind i deroppe?

Jamen, vi sejler jo ind i en fuldstændigt smuldret verden. Det er en verden, hvor byer, som havde status og funktion og aktivitet i sovjettiden, er faldet totalt sammen. I de større byer deroppe der bor typisk 10 procent af befolkningen. Alle, der kunne flygte, de er flygtet. Og det er byer, der er sunket i grus. Det er etageejendomme, der er fuldstændigt ødelagte. Der ligger skrot og gammelt jern og udtjent militært isenkram og skidt og møg over det hele og flyder. Det er fra den ene by til den anden én stor losseplads. Og samtidig mellem de her byer, som ser forfærdelige ud, så er der også oprindelige folk, som nogle steder stadigvæk bor i telte om sommeren og rejser med lærketræsslæder og hunde. Så det er jo kontrasternes område.

Det er nomader?

Det er nomader, Og der er også andre, som bor i floddeltaer og lever af fiskeri og fangst, som har en lille båd og tager afsted og sætter garn og så for at få fanget det, de skal til livet på den måde også. Så det er både nomaderne, men det er også dem, der lever af havet.

Og vil de snakke, de forskellige folk I møder?

Nogle steder.

Vil de forklare hvordan...?

Ja, nogle steder. Nogle steder bliver man også mødt med en afstandtagen. Men så er der også andre steder, hvor man bliver taget rigtig godt imod, og de venskabeligt åbner dørene. Og typisk forstår vi jo egentlig ikke rigtig noget af det, de siger. Men man forstår jo alligevel folk, når man...

Sergei er ikke med?

Jo, det er han, og mange steder kan de også tale russisk. Men vi har også besøgt folk på egen hånd nogle gange, og så er det jo arme og ben, og de taler jo også fantastisk, så man kan jo kommunikere rigtig, rigtig meget med det usagte ord og nå en forståelse.

Glæden ved det spontane møde og måske et glas vodka en gang imellem. Nu har jeg selv rejst meget i Rusland.

Ja, det sætter tungebåndet på gled.

Prøv at fortælle om - Jeg ved godt, at det lyder så dumt at sige: Prøv at fortælle om de fem, Anders. Det ved jeg godt er rigtig, rigtig svært. Men anden etape hen over det nordlige Sibirien. Altså, for alle os andre, der hører det og prøver at forestille os, hvordan det er på kortet, så er det jo uendeligt.

Det er uendeligt. Det er jo en helt vild og voldsom natur, man møder. Også afvekslende natur fra de smukke bjerge i Chukotka, barske tinder, der rejser sig op, og laguner og så videre - og så til den flade tundra, hvor det kun er jordens krumning, der forhindrer dig i at se til verdens ende. Der kan være så øde. Vi har rejst langs kyster, der er så øde, at vi vidste, vi var tæt på land, men vi kunne ikke se land. En gang imellem var der måske nogen, der havde at en pæl, typisk når de er kommet om vinteren, sat et stykke træ op et eller andet sted. Og så kunne man se den pind. Men ellers kunne man ikke se noget som helst. Så det er jo kæmpe, kæmpestore forskelle fra floddeltaer, fra tundra og så til bjergene.

Og så er det jo menneskene, som bor dels i byer, men også på tundraen. Og det er jo dem, som vi dybest set gerne vil komme og besøge. Og de fleste steder er vi blev taget godt imod. For eksempel et sted ved Vankarem, som er en lillebitte bygd, vi kom ind til. En lille bebyggelse. Og kommer en dødhamrende trætte, kan ikke mere, og isen vil ikke os mere, så den spærrer for os, så vi bliver nødt til...

Okay, så der begynder den at sætte sig?

Ja, den har sat sig helt ind til land og oppe på land, så vi finder de smalleste render og lader båden strande ind mod kysten og dejser bare om. Og så er det lige pludselig Leonid, som har en lille hytte oppe på stranden, som byder først Frederik ind og byder ham ind at ligge på rensdyrskind, og han ligger og sover og får en kop te, og senere kommer vi andre derop. Så den her lille, fattige kernefamilie med Leonid, hans kone og en søn, som byder os alt, hvad de har. Og det, der er det allervigtigste, som de har, det er jo hjerterum. Og der får vi jo så venner, som vi ikke kan kommunikere med. Sergei er der ikke. Han er gået ind til den lille by. Så vi snakker med Leonid uden at forstå ham. Men det er det jo varmt, så det er dejligt. Det er en god episode.

Men hvordan overlever de i et år deroppe?

De fisker.

Men nu kommer I og besøger dem, hvor der så er nogenlunde varmt i et par måneder, men eller er der seks-otte måneder, hvor der bare er mørkt.

Ja, altså de prøver at fiske sig ud af problemer. De prøver at fange til vinteren og sælger også noget af det. Altså, de kan jo godt sælge nogle fisk inde i byerne. Selvom Vankarem er en lille by, så er der også en skole, og der er selvfølgelig folk, der passer et job og så nogle ting, så der kan man godt sælge fisker. Det er sådan noget som Leonid og andre i tilsvarende situation de klarer sig ved. For eksempel i Lena-flodens delta, hvor vi også boede hos fiskere, der boede vi i flere uger hos nogle fattige fisker, og det, de gjorde det, var, at de fangede så mange fisk, de kunne, og så tog de ind til Tiksi for at sælge fisken. Og så på den måde kunne de så klare til året rundt. Og det er jo ikke storhed. Det er det bestemt ikke.

Men så er der også noget kontakt til nogle andre.

Det er der. I ny og næ. Så sejler de de 350 kilometer, der er ind til Tiksi, og så sælger de tingene eller bytter sig til tingene og så tilbage igen.

Anders, tror du, er der for de her små byer noget positivt ved klimaforandringerne? Altså, isen er måske mindre deroppe. Folk snakker om en sejlroute igennem. Vil nogle af de her kollapsede byer genopstå?

Måske... Man kan jo sige, mange af de her steder har jo eksisteret som følge af en sejlroute deroppe. Det har været Sovjetunionens forbindelsesled til ud og floderne begge veje, og der har været en masse handel og været en masse skibe, der har benyttet sig af kysten. Og det er klart, at den aktivitet, hvis den begynder at genskabes, så vil det jo selvfølgelig også bringe flere folk og måske genopbyggelse af nogle byer og nok ikke mindst militære forhold, som også vil have betydning. Altså, Putin han opruster. Det ved vi alle sammen. Og der er nok ikke et eneste sted i det arktiske, hvor det giver mening, at han altså ikke også gør det. Det vil jeg da gætte på.

Hvad er folk stolte af, når I kommer og besøger dem? Snakker de om den arv, de har?

Ja, er det typisk deres egen kultur, som de er stolte af. De prøver at fastholde nogle elementer i deres egen kultur, for så vidt det kan lade sig gøre. I Sovjetunionens tid har man jo bevidst forsøgt at splitte alle de her småkulturer ad, men i dag forsøger man igen at prøve at rejse sig lidt op ved ens egen grundstamme. Og det fungerer nogle steder. Og nogle steder så bliver det også måske sværere og sværere. Men der er selvfølgelig nogle holdepunkter tilbage i tid, som man kan tage fat i. Og selvfølgelig, netop sådan noget som trommedansen er jo en del af det, men det er jo så kun i forhold til inuit, at det er en del af det. Andre steder så er det nok på anden vis, at man prøver at gøre det. Men stolthed er lidt svært at spore generelt, vil jeg så sige.

Hvad er den største lighed mellem de folk, der bor i det arktiske? Det er jo et kæmpe område. Og nu har du som den eneste, jeg nogensinde har hørt om, ligesom besøgte det hele, og I besøger jo rigtig mange mennesker. Har du styr på, hvor mange steder I lægger til?

Ja, omkring 65 forskellige samfund har vi besøgt rundt om Nordpolen.

Får et utroligt indblik i, hvad denne del af verden egentlig byder på.

Ja, det er rigtigt. Altså, man kan sige, noget af det, de har fælles, det er jo en evne til at leve af landet - af vandet, af landet - og så en egen selvforståelse om, hvem de er, som de prøver at holde fast i, til trods for at de jo er meget russificeret visse sammenhænge i den del af verden.

Har du kunnet mærke, at du har kunnet bringe dét hjem? Altså, en læring fra det, at du ser et folk, der lever i så tæt... hvad skal man sige...?

Ja, de lever jo i harmoni med naturen.

I harmoni med naturen på en anden måde, end vi andre gør?

Ja, det er fuldstændigt rigtigt. Og jeg beundrer det meget. Og en del af min egen fascination af arktiske folk er jo netop deres evne til at leve af landet og leve af vandet og klare sig på steder, hvor det, hvis man bare kigger på kloden og ser på det, så er det is og sne det meste af året. Der er ingen, der kan bo der. Men jo, det er der, hvis man adapterer sig til forholdene og forstår at være i det. Og det har de her arktiske folk forstået igennem årtusinder. Og jeg synes, det er smukt, og jeg synes, det er noget, som vi i videst muligt omfang selv bør drage ud for at opleve og besøge.

Hvis du kunne vælge at komme tilbage til ét sted, hvor skulle det være?

Jamen altså, Grønland er jo nok det største sted for mig. Så ja, det bliver Grønland.

Og hvad er det ved Grønland i forhold til hele det nordlige Sibirien for eksempel?

Grønland og grønlændere de har jo alligevel en anden - altså, de er mere fast i deres egen kultur. Det er ikke helt så splittet ad, som det er i det nordlige Sibirien. Okay, der er også nogle af folkene i det nordlige Sibirien, som lever meget isoleret og nok er bedre til at holde fast. Men der er også meget druk. Der er meget, der er ødelagt. Der er meget, der er splittet fuldstændig ad igennem de her 70 år med kommunisme derovre.

Så jeg vil sige Grønland. Og i dag ser vi jo så også en meget stor interesse for at holde fast i at være Grønland for grønlænder. Og jeg synes også, at det er jo også meget stærkt, fordi det vidner jo om, hvor meget man holder af sit eget land og sin egen kultur. Og det synes jeg også er smukt, og det skal man jo gøre. Så jeg vil gerne derop igen inden så længe, fordi jeg vil gerne også opleve, hvad der er sket, siden jeg var der sidst.

Så er der nogle nye fodspor, du skal gå i, eller hvad?

Nej, det ved jeg ikke. Jo, jeg skal jo nok op og gå lidt i Fredriks fodspor. Og jeg vil gerne op til Qaanaaq igen. Jeg vil gerne op til det allernordligste Grønland igen.

Ja, for Anders, Frederik, som jeg også har haft æren af at møde, han er gået bort.

Ja, han gik bort for to et halvt år siden, og det var et stort tab. Frederik han var... Hvis der er nogen, man ønsker at have ved sin side, når man er på en ekspedition, så var det Frederik. Han var en guttermand og en kammerat for livet. Og nu er han her desværre ikke mere. Men Frederik og jeg vi planlagde en rejse sammen oppe i Nordgrønland, og jeg vil gerne derop, og jeg vil gerne møde de folk, og jeg har også bestemt mig for, at alt overskud fra salget af min bog om dén sejlads skal gå til fangere oppe i Nordgrønland. Så jeg vil gerne op og snakke med dem og møde dem igen efter at have været væk i mange år.

For det synes jeg er så smukt, Anders. Og det er typisk dig. Jeg har den faktisk liggende foran mig. Vi har slet ikke fået snakket om den - jo, det har vi jo. Eventyrlig Ishavsferd, som er titlen på din bog, og hvor der til sidst bagi står, at al overskud af bogen går til at hjælpe lokale fangere. Hvor er det bare fint.

Ja, og den gode krølle på det er, at jeg vil gerne derop sammen med Fredriks søn, Peter. Så Peter og jeg vi er faktisk så småt ved at planlægge, at vi skal til Grønland et par stop og så ende oppe i Nordgrønland og mødes med fangerne. Jeg har også kommunikeret med dem om det, og det er så dejligt, at jeg skriver på dansk, og selvfølgelig kommer det tilbage på grønlandsk. Det er smukt og skønt, og jeg skal op og møde dem.

Det er sådan, det skal være.

Ja, det er det.

Anders, tak for smukke historier og for, at du kom i dag.

Ja, selv tak, Bjørn.

Den Yderste Grænse er produceret af Kontoret Juhl for Nationalmuseet og Radio Loud.
Find serien på vorestid.dk eller dér, hvor du normalt finder dine podcasts.